

קונטרס

משעינות החיים

דברי תורה

מכ"ק מרח"ד אדמו"ר זצוקללה"ה

פרשת כי תצא תשב"ה • גליון תצו
פה יוצאן סיטי יצ"ו

©

כל הזכויות שמורות

י"ל ע"י

מכון שלמה משנתו

להוצאת ד"ת של כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז זוועהיל

להערות והארות

או להזמנת הגליון נא לפנות לטעל:

201-455-7269

בארה"ק:

052-712-6945

דוא"ל:

mayunoshachaim@gmail.com

דרוש לפרשת כי תצא

תשס"ב

**מילה אי חשיבא מ"ע שהזמן גרמא,
ובהא דקי"ל אין עשה דוחה ל"ת ועשה אם הלאו נדחה**

כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך (דברים כב, ו - ז). ובמדרש (דברים רבה ו, א), כי יקרא קן צפור וכו' שלח תשלח, הלכה, תינוק שנולד כשהוא מהול מהו שיהא מותר למול אותו. כך שנו חכמים, תינוק שנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית מפני בריתו של אברהם, ומניין אתה למד מן התורה, שנאמר (בראשית יז, ג) המול ימול. ותמוה מה ענין דין תינוק שנולד כשהוא מהול למצוות שילוח הקן.

א) ונראה לבאר, דהנה בחוט המשולש (בפרשתו בשער המים) כתב לפרש את ספיקו של השואל אם נולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית, דהנה ידוע מה שמקשים התוס' (קידושין כט, א בד"ה אותו), למה לן קרא (בראשית כא, ד) 'וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צווה אותו אלקים', ודרשו בגמ' (קידושין שם) 'אותו ולא אותה', לפטור נשים שאינן חייבות במילת בניהן, תיפוק ליה דהוי מצות עשה שהזמן גרמא שהרי אין מלין אלא ביום וכל מצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות. ותירצו דאתיא כמ"ד (יבמות עב, א) דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום ובין בלילה. ולכא' קשה, דאכתי דלמאן דאמר מילה שלא בזמנה אינה נוהגת אלא ביום למה לי 'אותו ולא אותה'.

אכן יש ליישב, דהנה בגמ' (ע"ז כ, א) פליגי רב ורבי יוחנן, דרב נפקא ליה דמילה בנכרי פסולה מדכתיב (בראשית יז, ט) ואתה את בריתי תשמור, ורבי יוחנן נפקא ליה מדכתיב המול ימול. וקאמר עלה בגמ' דאיכא בינייהו אשה, דלרב דנפקא ליה מ'ואתה את בריתי תשמור' אשה פסולה למול דאיננה בכלל ברית,

ולרבי יוחנן דנפקא ליה מ'המול ימול' איתתא כמאן דמהילא דמיא, עיי"ש. וכתבו התוס' שם (ד"ה אשה), דלרב דאשה פסולה למול על כרחך 'אותו ולא אותה' אתי דאינה מחוייבת לבקש למוהלו. ולפ"ז יש לומר, דלמאן דאמר דמילה שלא בזמנה אינה נוהגת אלא ביום, ולא איצטריך ליה למעט אשה מחיוב מילה, מוקי 'אותו ולא אותה' למעט אשה דפסולה למול, והא דנכרי פסול למול נפקא ליה מ'המול ימול', ואילו 'ואתה את בריתי תשמור' לא דריש.

ולפי זה יש לומר דבזה נסתפק השואל, דוודאי ידע למידרש 'המול ימול' שגם אם נולד מהול צריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית, רק שהיה מסתפק אי נימא דמילה שלא בזמנה אינה נוהגת אלא ביום, וקשה קושיית התוס' למה לן 'אותו ולא אותה' תיפוק ליה דהוי מצוות עשה שהזמן גרמא, ועל כרחך צריך לומר כתירוץ הנ"ל דאתי לאורויי דאשה פסולה למול, ועל כרחך לא דרשינן 'ואתה את בריתי תשמור' למעט מילת נכרי, אלא הא דמילה בנכרי פסולה נפקא לן מ'המול ימול', ואם כן ליכא לרבוויי מיניה שהנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית, או דנימא דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום ובין בלילה, ולא הויא מצוות עשה שהזמן גרמא, ולא קשה קושיית התוס' כלל, ולעולם יש לומר דדרשינן 'ואתה את בריתי תשמור' למעט מילת נכרי, וממילא גם אשה בכלל המיעוט, ואייתר 'המול ימול' לרבות נולד כשהוא מהול דצריך להטיף ממנו דם ברית, עכת"ד החוט המשולש. העולה מדבריו, דמה שנחלקו (שבת קלה, א) אם הנולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית תליא אם מצוות מילה חשיבא מצוות עשה שהזמן גרמא.

(ב) והנה האחרונים (עי' עצמות יוסף קדושין שם, שו"ת שאילת יעב"ץ סי' ל"ו, שו"ת רעק"א ח"ג סי' י"ז) הקשו על תירוץ התוס' דאיצטריך 'אותו ולא אותה' למעט נשים אליבא דמ"ד דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום ובין בלילה, דלכא"ו גם לפי שיטתו אכתי הו"ל מילה מצוות עשה שהזמן גרמא, דהרי מילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת (שבת קלז, א), ומיקרי בכהאי גוונא מצוות עשה שהזמן גרמא כמבואר בדברי התוס' (קידושין לד, א ד"ה ותפילין) לגבי תפילין.

וכתב בעצמות יוסף לתרץ, דכיון דעצם מצוות מילה נוהגת בשבת וביום טוב כשהיא בזמנה, הלכך גם לאחר זמנה אע"ג דשוב אינה דוחה את השבת, מכל מקום לא חשיבא מצוות עשה שהזמן גרמא, עיי"ש. ולפי דבריו נמצא דלפי האמת איצטריך 'אותו ולא אותה' בין למילה בזמנה ובין למילה שלא בזמנה, דלגבי תרווייהו לא חשיבא מילה מצוות עשה שהזמן גרמא, דמצד

שמילה בזמנה אינה נוהגת בלילה, מהני הא דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום ובין בלילה שלא נחשוב מצוות מילה למצוות עשה שהזמן גרמא, ומצד שמילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת, אהני מילה בזמנה שדוחה את השבת שלא נחשוב את מצוות מילה למצוות עשה שהזמן גרמא.

ברם לכא' יש לעיין בדבריו, דאם כי תירוץ זה מתיישב על נכון בלשון התוס' בקידושין שכתבו בתירוץ: וי"ל דאתיא כמ"ד התם דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום בין בלילה, עכ"ל. הרי שלא פירשו ד'אותו ולא אותה' איצטריך למילה שלא בזמנה, אלא איצטריך קרא למעט אשה בין במילה בזמנה ובין במילה שלא בזמנה, והטעם כמו שנתבאר דכיון דמצוות מילה משכחת לה בלילה ומשכחת לה בשבת, אם כן בין בזמנה ובין שלא בזמנה לא הו"ל בכלל מצוות עשה שהזמן גרמא.

אבל במגילה (כ, א) כתבו התוס' (ד"ה דכתיב) וזה לשונם: אי נמי למילה שלא בזמנה וכמאן דאמר דנוהגין בין ביום בין בלילה, עכ"ל. נראה מלשונם דקרא דכתיב 'אותו ולא אותה' לא איצטריך אלא למילה שלא בזמנה שהיא נוהגת בין ביום בין בלילה. הרי דכלפי מילה בזמנה שאינה נוהגת אלא ביום ס"ל להתוס' דשפיר חשיבא מצוות עשה שהזמן גרמא, ולא אהני לה מה שמילה שלא בזמנה נוהגת גם בלילה להחשיב גם מילה בזמנה למצוות עשה שלא הזמן גרמא. ואם כן הכ"נ מסתברא דלא אהני מה שמילה בזמנה דוחה את השבת להחשיב את כלליות מצוות מילה כמצוות עשה שלא הזמן גרמא גם לגבי מילה שלא בזמנה. ושוב אי אפשר לתרץ כתירוץ של העצמות יוסף דכיון דמילה בזמנה דוחה את השבת חשיבא מצוות עשה שלא הזמן גרמא גם שלא בזמנה.

ובפשטות במחלוקת היא שנוייה, דהתוס' בקידושין ס"ל כדברי העצמות יוסף, דכל שבכלליות המצווה משכחת לה שתנהג בכל זמן, לא הו"ל מצוות עשה שהזמן גרמא, ואילו התוס' במגילה ס"ל, דכל מצווה שהיא עצמה בפרטיות אינה נוהגת בכל זמן, אף שאם נצרף את כל חלקי המצווה נמצא שתהא שייכת בכל זמן, אכתי הו"ל מצוות עשה שהזמן גרמא, ומש"ה לא איצטריך 'אותו ולא אותה' אלא למילה שלא בזמנה.

וכבר היו דברינו בארוכה (פרשת תרומה דרוש ו') להביא ראיה לדברי התוס' בקידושין דקרא ד'אותו ולא אותה' איצטריך גם למילה בזמנה, שהרי

קרא ד'אותו ולא אותה' במילה בזמנה איירי, כדכתב קרא 'וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צווה אותו אלקים', הרי דקרא דמיניה דרשינן 'אותו ולא אותה' במילה בזמנה איירי, ואפ"ה ס"ל להתוס' דכיון דמילה שלא בזמנה נהגת בין ביום בין בלילה איצטריך 'אותו ולא אותה' למעוטי אשה גם במילה בזמנה, וכדברי העצמות יוסף, דמצוות מילה בכללותה אינה מצוות עשה שהזמן גרמא, ועל כל חלקי המצווה איצטריך קרא למעוטי 'אותו ולא אותה'.

ג) ולכאורה יש לדמות את סברת העצמות יוסף, דכל שאנו מוצאים פרט אחד במצווה הנוהג בכל זמן, הדבר מועיל לכל חלקי המצווה להחשיב את כולה כמצוות עשה שלא הזמן גרמא, למה שכתבו התוס' (קידושין לד, א ד"ה מעקה) בשם הר"ר יוסף מארץ ישראל, דכל עשה שיש עמו לאו, גם הלאו אלים ולא דחי ליה עשה אף באופן דלא שייך העשה, עיי"ש. הרי שיש בכוח פרט במצווה להחשיב את המצווה כולה גם בכה"ג שהוא עצמו אינו שייך, ולכן כיון שעם לאו זה יש גם עשה, שוב גם בכה"ג שאין העשה נהוג נעשה הלאו אלים. וכשם שהעשה יש בכוחו להאליים את הל"ת, הכ"נ יש בכוח חלקי המצווה הנוהגים בכל זמן להחשיב את המצווה כולה, ואפ"י את חלקי המצווה שאינן נהגין בכל זמן, למצוות עשה שהזמן גרמא.

אמנם התוס' (חולין קמא, א ד"ה לא) כתבו שהריב"א חלוק על סברת ה"ר יוסף מארץ ישראל, וס"ל דהיכא דאיכא לאו ועשה ויש עשה אחר הדוחה אותו, הלאו כמאן דליתיה משום דעשה דחי ליה, עיי"ש. ולסברת ריב"א נראה דאין בכוח חלק אחד מן המצווה להאליים את המצווה כולה, וכסברת התוס' במגילה שביארנו.

ובסוגיית הש"ס שם (חולין קמא, א), 'שלח תשלח את האם', 'שלח', אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצווה מניין, תלמוד לומר 'תשלח' מכל מקום. אמר ליה רבי אבא בריה דרב יוסף בר רבא לרב כהנא, אלא טעמא דכתב רחמנא 'תשלח' הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצווה לא, עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה, לא צריכא דעבר ושקליה לאם, דלאו עבריה עשה הוא דאיכא, ליתי עשה ולידחי עשה קמ"ל. וכתבו שם התוס' (ד"ה לא): מכאן קשה לפירוש ריב"א, דהיכא דאיכא לאו ועשה ויש עשה אחר הדוחה אותו, הלאו כמאן דליתיה דעשה דחי ליה, והכא משמע דכל זמן דלא עבר ושקלה איכא עשה ולא תעשה, עכ"ל.

וכתב בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ת או"ח סי' קל"ה), שהוכחת התוס' דלא כהריב"א היא רק מלשון הגמ' 'דעבר ושקליה לאם דלהלאו עבריה', הרי דכל זמן שעדיין לא עבר ושקלה איכא עשה ולא תעשה, אבל מצד הייתור 'תשלח' אין הכרח, דלשיטת ריב"א שפיר איצטריך 'תשלח' גם קודם שלקח את האם, דסד"א דכלפי דבר מצווה שהל"ת נדחה מפניו ושוב ליכא אלא עשה, אתי עשה ודחי עשה, קמ"ל 'תשלח' מכל מקום. ואדרבה הא עדיפא דאתי קרא לאסור ליטול את האם לדבר מצווה גם בכה"ג שעדיין לא עשה שום איסור, ולא נצטרך להעמיד הכתוב בכה"ג דכבר עבדיה לאיסורא (וע"ע בדברינו לעיל בסמוך דרוש א').

ד) על פי דברינו אלה נבוא לביאור המדרש, כי יקרא קן צפור וכו' שלח תשלח, הלכה, תינוק שנולד כשהוא מהול מהו להטיף ממנו דם ברית. כך שנו חכמים, תינוק שנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית, שנאמר המול ימול. דמדכתיב 'שלח תשלח את האם', 'שלח' אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצווה מניין תלמוד לומר 'תשלח'. אם כן תקשי קושיית הש"ס, אלא טעמא דכתב רחמנא 'תשלח' הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצווה לא, עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. ובהכרח לתרץ כתירוצ' הש"ס, לא צריכא דעבר ושקליה לאם, דלאו עבריה עשה הוא דאיכא, ליתי עשה ולידחי עשה קמ"ל. ויש להסתפק, אם הכוונה דאיצטריך קרא דווקא בכה"ג דכבר עבר ושקליה לאם, דלאו עבריה, אבל קודם לכן פשיטא שאינו רשאי ליטול את האם על הבנים, כיון שיש עליו עשה ול"ת והלאו אלים כסברת ה"ר יוסף מארץ ישראל, או שמא איצטריך קרא גם קודם שנטל את האם, דכל שיש עשה נגד ל"ת דשילוח, הל"ת נדחה מפניו, ותו ליכא אלא עשה ואתי עשה ודחי עשה, וכסברת הריב"א.

וכבר נתבאר בדברינו (אות ג'), שבמחלוקת זו שנחלקו הריב"א וה"ר יוסף מארץ ישראל יש לתלות הך מילתא אם מצוות מילה היא מצוות עשה שהזמן גרמא, דלפי מה שתיירצו התוס' דמש"ה לא חשיבא מילה מצוות עשה שהזמן גרמא, משום דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום ובין בלילה, אם כן תקשי קושיית העצמות יוסף, דאכתי מילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת, ואי אפשר לתרץ דכיון שמילה בזמנה דוחה את השבת חשיבא כל מצוות מילה כמצוות עשה שלא הזמן גרמא, שהרי לסברת הריב"א אין בכוח אחד מחלקי המצווה להאלים את המצווה כולה כמו שנתבאר, נמצא דמצוות מילה הו"ל

מצוות עשה שהזמן גרמא. אבל לסברת ה"ר יוסף מארץ ישראל שפיר יש לחשוב מילה כמצוות עשה שלא הזמן גרמא.

ומעתה התינח לשיטת ה"ר יוסף מארץ ישראל דמילה לא הו"ל מצוות עשה שהזמן גרמא שפיר איצטריך 'אותו ולא אותה' לאשמועינן שאשה פטורה מן המילה, אבל לשיטת ריב"א דמילה הו"ל מצוות עשה שהזמן גרמא, בהכרח לומר כדברי החוט המשולש ד'אותו ולא אותה' איצטריך לאשמועינן דאשה פסולה למול. נמצא דהא דאשה פסולה למול נפקא לן, לשיטת הריב"א מ'אותו ולא אותה', ולפ"ז אפשר דהא דנכרי פסול למול נפקא לן מ'המול ימול', ולשיטת ה"ר יוסף מארץ ישראל נפקא לן דאשה פסולה למול מ'ואתה את בריתי תשמור' דמשמע למעוטי הן אשה והן נכרי.

העולה מדברינו, דאם מצוות מילה היא מצוות עשה שהזמן גרמא כסברת הריב"א, איצטריך 'המול ימול' לפסול מילת נכרי, ולא אייתר לן קרא לחייב את הנולד מהול בהטפת דם ברית, אבל אם מצוות מילה אינה מצוות עשה שהזמן גרמא כסברת ה"ר יוסף מארץ ישראל, בהכרח דנפקא לן דאשה פסולה למול מ'ואתה את בריתי תשמור' ואייתר 'המול ימול' לחייב את הנולד מהול בהטפת דם ברית.

על כן כיון שאמר הכתוב **שלח תשלח** שאינו רשאי ליטול אם על הבנים אפי' לדבר מצווה, עלה ונסתפק **תינוק שנולד כשהוא מהול מהו להטיף דם ברית**, מי אמרינן ד'תשלח' אתי רק אחר דעבר ושקליה כדעת ה"ר יוסף מארץ ישראל שיש בכוח אחד מחלקי המצווה להאליים את המצווה כולה, ולפ"ז מצוות מילה היא מצוות עשה שלא הזמן גרמא, ו'אותו ולא אותה' איצטריך לאשמועינן שאשה אינה חייבת במצוות מילה, אבל מה שהיא פסולה למול נפקא לן מ'ואתה את בריתי תשמור' ואייתר לן 'המול ימול' להטפת דם ברית בנוול מהול, או שמא 'תשלח' אתי אפי' לקודם שעבר ונטל כסברת הריב"א, ולעולם אין בכוח אחד מחלקי המצווה להאליים את המצווה כולה, והו"ל מצוות מילה מצוות עשה שלא הזמן גרמא, ואיצטריך 'אותו ולא אותה' דאשה פסולה למול, ובהכרח דהא דנכרי פסול למול נפקא לן מ'המול ימול' ולא אייתר לן קרא לנולד מהול. ועל כך השיב לו, **כך שנו חכמים, תינוק שנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית שנאמר המול המול ימול.**

בעידן רעוא דרעוויין פרשת כי תצא

תשע"ו

בתוה"ק כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו, וראית בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה ולקחת לך לאשה, והבאתה אל תוך ביתך וגלחת את ראשה ועשתה את צפרניה, והסירה את שמלת שביה מעליה וישבה בביתך ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים ואחר כן תבוא אליה ובעלתה והיתה לך לאשה, והיה אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה ומכר לא תמכנה בכסף לא תתעמר בה תחת אשר ענייתה (דברים כא י"ד).

וברש"י, ולקחת לך לאשה, לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, שאם אין הקב"ה מתירה ישאנה באיסור, אבל אם נשאה סופו להיות שונאה שנאמר אחריו כי תהיין לאיש וגו', וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה, לכך נסמכו פרשיות הללו, ע"כ. וצריך להבין למה אמר רש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, בלשון שלילה, והיה לו לומר דיברה תורה כנגד יצר הרע.

ובאוה"ח הק' כאן מקשה אם רוצה התורה להשמיענו פרשת יפת תואר, אם כן, מה שייכות יש לזה עם כי תצא למלחמה, ונתנו ה' בידך, והיה לו לומר כי תראה בשביה אשת וגו', עי"ש בדבריו הקדושים. גם צ"ב מה שאמר ונתנו ה' בידך וראית בשביה וגו', שמשמע שזהו הנצחון במלחמה שראית בשביה וגו', אדרבה, זהו דבר שנראה ככשלון, שהרי הוא מעשה שלא כהוגן, וכמו שכתב רש"י, לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע, וכן אמרו חז"ל (במדב"ר כא, ד) גדול המחטיאו יותר מן ההורגו, ואיך תלה בזה ה' ונתנו בידך, וכן יש ליתן טעם בכל הענין של אשת יפת תואר, שדיברה תורה כנגד יצר הרע, והרי כל בן נפש ישראלית היה צריך להמאס ולהגעל מזה, ומאי טעמא באה התורה כאן והתירה זאת.

והנראה לומר בענין, ונקדים תחלה מה שכתוב בהמשך הפרשה שתי מצות זכירה, הא', זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים בדרך בצאתכם

ממצרים (כד, ט), הב', זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים וגו' (כה, יז). וברמב"ן (כה, יז) כתב שהטעם למה אמרה התורה שצריך לזכור מעשה של מרים, אע"פ שהיה ראוי להסתירו שלא לדבר בגנותן של צדיקים, אבל יש בזה לימוד גדול להודיע לנו עד כמה חמור לנו העון של לשון הרע, מפני שהוא חטא גדול וגורם רעות רבות ובני אדם נכשלים בו תמיד, כמו שאמרו חז"ל (ב"ב קסה.) והכל באבק לשון הרע, עכ"ד. וראיתי בספה"ק לרמז דבר זה שאמרו חז"ל וכולם באבק לשון הרע, במה שאמרה לנו התורה בתחילת פרשת דברים, אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל וגו', אל"ה ר"ת א'ב'ק ל'שון ה'רע, שדבר זה הוא אשר דיבר משה אל כל ישראל, שלכולם יש שייכות עם עון זה, ולכן כתבה התורה שצריך לזכור את מה שעשה ה' למרים, שיהא לנו ללימוד גדול ללכת בדרך הנכון ולהישמר מעון לשון הרע, ואין נפק"מ להשי"ת בין אם דיבר על אדם גדול כמשה או על שום איש ישראל הפחות ביותר.

אך על ציווי התורה זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, ומשמע שיש בזה מצות עשה דאורייתא לזכור בפה ובלב, תמה שם הרמב"ן מה טעם המצוה לזכרו, וכתב שהמצוה הוא שנספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע, ע"כ, אבל עדיין צריך להבין מה התועלת בזה, ומה הכוונה במצוה זו, ואיזו עבודה אנו למדים מזה שנזכור מה שעשה לנו עמלק בדרך בצאתכם ממצרים.

והנראה לתרץ זה במה ששמעתי פעם מכ"ק מרן אדמו"ח זי"ע לפרש את הפסוקים בתחילת פרשת יתרו (שמות יח, א) וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, וברש"י, וישמע יתרו, מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וכל המפרשים כבר עמדו על דברי רש"י, ומקורו בדברי חז"ל (זבחים קטז.), והרי בפסוק מוזכר בפירוש ששמע כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, ומה מוסיף רש"י עוד.

ואמר על זה אדמו"ח זי"ע שאע"פ שיתרו היה הראשון שאמר ברוך ה' (שמות שם, י), שהודה להשי"ת על הניסים שעשה לישראל, והוא ידע מכל אשר נעשה לישראל איך שהוציאם מאומה קשה וממלך קשה כפרעה, ומיד ששמע הנסים שאירע לאבותינו כשהוציאם ממצרים, היה מוכן ליכנס לגייר עצמו שיהא הוא ג"כ בתוך כלל ישראל, אכן הוא רצה לישב בכבודו של עולם להישאר בביתו ולהיות כהן מדין ושם להתגייר ולחיות כיהודי, בלי שיצטרך

ללכת למדבר ששם היתה שוכן הר אלקים משה רבינו וכלל ישראל, ולכן שואלים חז"ל, מה שמועה שמע ובא, היינו מה דיבר ללבו שבשביל זה בא למדבר ולא נשאר במדין ונתגייר שם.

ולכן תירץ רש"י ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, והכונה בזה שבב' דברים הללו הוא ראה קצת סתירה, דהיינו שאצל קריעת ים סוף מצינו שבני ישראל עמדו על הים ומצרים נוסעים אחריהם והם הרגישו אבודים ולא ידעו מה לעשות, והקב"ה אמר להם לא להילחם במצרים כדכתיב (שמות יד, יד) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, אבל במלחמת עמלק היתה הנהגה אחרת מאת השי"ת, ואדרבה השי"ת עליהם לילך ולהילחם בעמלק, כמו שכתוב (שם יז, ט) ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר וגו', היפך ממה שה' בקריעת ים סוף, והדבר צריך הבנה.

והדרך הנכון בזה הוא, דכשיצאו בני ישראל ממצרים והגיעו לים סוף וירדפו מצרים אחריהם, מה היתה הסיבה שהמצרים באו להילחם בישראל, זה היה משום שהוציאו בני ישראל ממצרים כלי כסף וכלי זהב ששאלו מהם, ולכן הלכו אחריהם להחזיר את מה שנטלו מהם, וא"כ היתה כל המלחמה רק בעניני גשמיות, ובדברים כאלו צריך לבטוח בהשי"ת לבדו ולא לעשות פעולות בעצמו, ולכן אמר משה ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, אבל מלחמת עמלק היתה על עניני רוחניות ככתוב (שמות יז, ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידם, ואמרו חז"ל (בכורות ה:) שרפו ידיהם מדברי תורה, וכאשר עוסקים בעניני רוחניות בדברים הנוגעים לתורה ומצות אז צריך האדם להילחם בעצמו.

כאשר האדם עוסק במלחמת עם עמלק, הוא היצר הרע אז צריך לצאת במלחמה גדולה נגדו ולהילחם עמו לבל יפול ברשתו, ואז אינו יכול לומר אני נותן בטחוני בהשי"ת שהוא בוודאי יעזור לי להנצל מן היצר הרע, כי לא זה הוא רצון ה' מאיתנו, בדברים הנוגעים למלחמת היצר אז צריך ללכת בעצמו ולעמול קשה ולעמוד נגדו, ולכן צוה השי"ת למשה שיאמר לבני ישראל צא והלחם בעמלק.

ולכן כשראה יתרו ב' דברים אלו שהם שתי דברים הפכים, מצד אחד ראה קריעת ים סוף שאז אמר השי"ת שלא ילכו להילחם, ואח"כ ראה מלחמת עמלק שאז צוה השי"ת שצריך לצאת ולהילחם בעמלק, אז הבין שבכדי שיוכל להילחם עם היצר הרע ולשמור תורה ומצות, מוכרח הוא לבוא

אל המדבר, ואינו יכול לנצחו על ידי שישב בביתו בכבודו של עולם, כי צריך לעמול ולעשות פעולות להלחם נגדו, ולכן יצא למדבר אל משה רבינו שילמד לו הדרך איך צריך להתנהג ולנצח את היצר.

ואמר אדמו"ח זי"ע שזהו תוכחת מגולה לאלו האנשים שבעניני עולם הזה, פרנסה ושאר דברים, הם עובדים קשה ונוסעים למרחקים, ומניחים בצד את התורה, עד שהם יודעים בבירור שיש להם די והותר, וזה הם עושים בעצמם ואינם בוטחים שהשי"ת כבר יעזור, אבל כשהדבר נוגע לתורה ועבודת ה' וחינוך הבנים בדרך התורה, אז הם בוטחים ברבונם של עולם שהוא כבר יעזור שהכל יהא טוב. וכאמור, אין זה דרך התורה, והאדם צריך לנהוג להיפך, שבעניני כסף וזהב ישים בטחונו בהשי"ת, כמו שהיה כשעמדו ישראל על הים שאז נאמר להם ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, אבל כאשר הוא בא להילחם בעמלק – הוא היצר הרע, אז צריך ללכת בעצמו ולעשות מעשים להלחם עמו.

ובזה יובן טעם מצות זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, דהיינו שצריך לזכור שצוה לנו השי"ת אז לצאת ולהילחם בעמלק, וכן הוא הדרך עם היצר הרע שבא למנוע אותו מלקיים המצוות, והאדם צריך לצאת ולהילחם עמו, ולא לסמוך על ה'.

וכן נמי מצינו סימוכין לענין זה, במה שסיפרה לנו התורה בפרשת בן סורר ומורר, כדאיתא בכלי יקר כאן על הפסוק כי יהיה לאיש בן סורר ומורה (דברים כא, יח), שאמרו רז"ל (סנהדרין עא.) בן סורר ומורה לא היה ולא יהיה, ולמה נכתב בתורה אלא דרוש וקבל שכר, ומי"מ חל עלינו חובת ביאור דבר זה, למה כתבה תורה דבר שאינו בנמצא כלל, גם יש להתבונן במה שנאמר כאן (כא, כא) וכל ישראל ישמעו ויראו, יותר מבשאר מצות פרטיות, עיין בדבריו איך שהולך ומפרש הפסוקים לפי דרכו.

ואח"כ כותב הכלי יקר בזה"ל: ואני אומר שאין צורך בזה, כי גם מפשטה של הפרשה יש מוסר נפלא לכל ישראל שנקראו בנים לקל חי, ויש לחוש שיסמכו על זה ויאמרו מאחר שאנחנו בניו, אם כן ודאי אם יהיו בנים סוררים לא יביט און ביעקב, וירחם עליהם כרחם אב על בנים, ויותר להם כדרך שהאב מוותר לבנו ויאמרו הקב"ה וותרן, וכן אמר משה בניו מומם (דברים לב, ה) רצה לומר מה שקראם בניו זהו מומם, כי סמכו על זה ועשו עבירות חבילות חבילות ובטחו באביהם שלא ימסרם ביד מדת הדין, על כן כתבה התורה שהדין דין

אמת, שאפילו האב חייב להביא את בנו לב"ד ולמוסרו למיתה, ועל ידי זה ישמעו פרשה זו כל ישראל ויראו את ה' ולא יסמכו על מה שקראם בנים, כי גם בב"ד שלמטה חייב האב למסור את בנו לב"ד, וכן הדין גם בב"ד שלמעלה, עכ"ל.

ומזה אנו רואים גם כן ענין זה, שכאשר הדבר נוגע לעניני מצות ומעשים טובים, עניני רוחניות, אין עצה לבטוח על השי"ת אבינו אב הרחמן שהוא כבר יעזור ויסדר שיהיו הכל לטוב, והבן יתחנך כראוי, אלא צריך לפעול בעצמו ולקיים את התורה ומצות ולהביא את הבן לפני ה'ב"ד, וכך צריך האדם בינו לבין עצמו לעשות פעולות להתגבר על יצרו ולא לבטוח בד'.

ועל פי זה נראה לי לפרש הפסוקים בתחילת פרשתן, שהתורה מתחילה **כי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבית שביו**, וכאן דיברה התורה במלחמה על אויביך, שבאו אומות העולם להילחם עם ישראל, דהיינו מלחמה בענינים גשמיים, ובזה העצה להאדם שילך להתפלל אל ה' שיעזרו ויצילו מיד השונא, ועל כך באה ההבטחה **ונתנו ה' בידך**, דבזכות שישים בטחונו בה' ינצח, ובדבר הזה אין צריך ללכת בכוחות עצמו אלא להתפלל אל השי"ת שיהיה בעזרו, וכמו שאמרו חז"ל (מכות י). על הפסוק (תהילים קכב ב) עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלם, מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה, שערי ירושלים שהיו עוסקין בתורה, שרק בזכות תורה ותפילה נוכל לנצח את האויבים שבאו להילחם בנו, שהשי"ת אוהב מאוד את קול התורה ותפילה המצפצפין בבתי מדרשות, ובזמן שהקול קול יעקב אין ידי עשו שולטות (בר"ר סה, ט).

וממשיך הפסוק **וראית בשביה אשת יפת תאר וחשקת בה ולקחת לך לאשה** וכו', מכאן ואילך מדבר הכתוב במלחמה כנגד היצר הרע, מלחמה בעניני רוחניות, ואין זה המשך למלחמה שדיברה תורה עד כאן, ולכן כתב רש"י בלשון שלילה, לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע, דהיינו שלא דיברה התורה כאן כמו שדיברה עד הנה במלחמה כנגד אומות העולם, אלא במלחמה כבידה כנגד היצר הרע שבא לדבר על לב האדם לעשות עבירות ולילך אחר שרירות לבו, ולסור מדרך התורה.

וכאן אין הדרך כמו שאמרנו עד הנה לבטוח בה' ולהתפלל, ובזכות כך 'ונתנו ה' אלקיך בידך' בלי שיצטרך לעשות כלום, אלא בזה צריך לצאת למלחמה קשה כנגד היצר הרע, וכמו שאמר הפסוק שצריך למאס בעיני את התאוה,

והבאתה אל תוך ביתך וגלחת את ראשה ועשתה את צפרניה, כמו שפירש"י כאן, ובמלחמה זו כנגד היצר הרע צריך לעשות מעשים עצות ותחבולות להילחם בעצמו עמו, שירגיז האדם יצר טוב על יצר הרע, ויעשה בעצמו גדרים וסייגים ולפעול ממש שלא ללכת אחרי פיתויי היצר, וזו מלחמה תמידית יומם ולילה עם היצר הרע, ותמיד צריך לעמוד נגדו ולהתגבר עליו, ולכן לא נכתב אחריו שהשי"ת מבטיח ש'ונתנו ה' אלקיך בידך', כי לעולם יהא האדם עסוק במלחמה עמו.

וענין מלחמת היצר שייך בכל הזמנים, ובפרט עכשיו בחודש אלול שהוא זמן תשובה צריך התחזקות מיוחדת, ועל האדם לפשפש במעשיו שיהי' כהוגן, ולכן קוראים פרשה זו תמיד בחודש אלול, שצריך האדם להתעורר בעצמו ללחום עם היצר הרע, וזה צריך האדם לעשות בעצמו ולא לבטוח על השי"ת, אבל בד בבד צריך ג"כ להתפלל אל השי"ת שיעזרנו במלחמתו כנגד היצר הרע, וכן לעשות העצה כמו שאמרו חז"ל במלחמה כנגד אומות העולם, עומדות היו רגלינו בשעריר ירושלם, מי גרם לרגלינו שיעמדו במלחמה, שערי ירושלים שהיו עוסקין בתורה, שבכדי שינצח את היצר הרע צריך להפיל תחנונים לפני המקום שיהא בעוזרו, וכן לישב וללמוד, שזה מן הדברים שעוזרים לו ללחום עם היצר הרע, וצריך האדם להשקיע ראשו בתורה וללמוד תמיד, ולקיים הכתוב בתהלים (קלד, א) העומדים בבית ה' בלילות, שיקיים אדם בעצמו שכשילך לישן יחשוב מתורה, וממילא כשיקום יהא ראשו שקוע מיד בתורה, וזהו התריס להלחם כנגד היצר הרע.

הנה ימים אלו ימי חודש אלול הם ימים נעלים, וידוע מה שהי' רגיל לספר כ"ק אדמו"ח זי"ע איך הי' נראה חודש אלול בימים ההם, שהיה הבית המדרש מלא עד אפס מקום משום שכל הבעלי בתים והלומדים באו ללמוד בבית המדרש, והיה להם התעוררות גדול בימים אלו. כבר מתקרבים לשבת סליחות וצריכים להתפלל ולבקש הרבה מאת השי"ת שירחם עלינו ויושיענו מיד שונא זה היצר הרע, ושיתן בנו הכח ללחום עמו, והבא לטהר מסייעין אותו, כי השי"ת ממתיק ומצפה שבני ישראל יתעוררו לתשובה ואז יעזרם, כמו שנאמר שובו אלי ואשובה אליכם (מלאכי ג, ז), האדם צריך לעשות מעט ואז הקב"ה כבר יהא בעוזרו.

ירחם השי"ת עלינו וכבר יקבץ נדחי עמו בית ישראל ויעזרם בכל מקום שהם בכל מקומות מושבותיהם, כלל ישראל צריכים לרחמים גדולים,

וממתינים להרבה ישועות ורפואות, אמרתי פעם אם רוצה האדם לבוא לידי התעוררות בחודש אלול ילך לבית החולים ויראה כמה אנשים רח"ל איך שהם נראים והם זקוקים לישועות, ויהא די לו בזה להביאו ליד התעוררות תשובה. יעזור השי"ת וישלח רפואה שלימה לכל חולי ישראל, ויזכו לישב בבית ה' ולעסוק בתורה, ויעורר רחמים על כל כלל ישראל בכל מקום שהם בכל מקומות מושבותיהם בכל אתר ואתר בכלליות ובפרטיות ברוחניות ובגשמיות, בבני חיי מזוני רויחי, יעזור השי"ת שכבר נזכה לילך נגד פני משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

